

ΤΟ ΗΒΙΣΤΟΡΗΜΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΟΥ

«Η κουβεντούλα αυτή ήταν άποφασιστική για όλο το στάδιο μου. Ο Νιρβάνας στάθηκε ο πραγματικός νούνος μου στην κολυμπήθρα του ελληνικού θεάτρου και των ελληνικών γραμμάτων.»

«Ο Νιρβάνας μίλησε στη Μαρία: «Κοποούλη, Έργαζότανε τότε, μαζί με τον Εύθυμο Βονασέρα, σ' ένα θέατρο χαλκοαιρινό, στην πλατεία του Συντάγματος» — εκεί που είναι σήμερα τα «Διονύσια».

«Η Μαρία συγχιμήθηκε. Κι' όρισε να διαβάσω το «Γυίο» του Ίσκιου — μία Πέμπτη απόγευμα. Είχανε μαζεμένη εκεί κάμποσοι άνθρωποι των γραμμάτων, δημοσιογράφοι κι' όλος ο θίασος. Έτσι γνωρίστηκα με τον Πολύβιο Δημητράκοπουλο, τον Τσοκόπουλο, τον Άννινο τον Σενόπουλο, το Σταθόπουλο και άλλους...»

«Είχα τράξ. Πριν ανέβω στη σκηνή να διαβάσω το κείμενο ήτια ένα-δύο κοινά. Μά και μ' αυτά δέν έγινε τίποτα: «Όταν τους είδα όλους μαζεμένους, στις καρέκλες τους, μου φανήκανε σαν ένορκοι σε μία δική, που έγω ήμουνα κατηγορούμενος. Άρχισα να διαβάζω άκουσι τη φωνή μου πούτερη. Όταν τελείωσα την πρώτη πράξι με χειροχορήσανε. Ο Βονασέρα, που διαβάζε Ίταλική φιλολογία, μου είπε, ανάβοντας ένα τσιγάρο:

— Σκουόλα ντανουτσιάνια!

«Ένοδόντας, ότι το έργο μου ήταν γραμμένο κατά τη σχολή του Ντανουτσιάνο. Δέν είχα διαβάσει ούτε γραμμίτσα από τον Ίταλο συγγραφέα. Προχώρησα στη δεύτερη πράξι. Εκεί που ο ήρωας, ο Βάγγος, φωνάζε «δ,τι άζει, αυτό μονάχα και πρέπει να ζή» και διεκδικεί το δικαίωμα να θυσιάζε ανθρώπους για να φθάσει ό,τι έχει για ιδανικό του, πολλοί γιθρήσανε:

— Ντισέιτσις!

Κι' άργότερα, στις κριτικές, με κάμανε όπαδο του Νίτρο. Μά ούτε Νίτρος είχα διαβάσει, όπως δέν είχα διαβάσει και Ντανουτσιάνο. Το έργο μου ήταν ένα ζέστασμα όρημτικής νεότητας. Η φωνή ενός «έγω», που γυρεύει να βεβαιώσει τον εαυτό του, με τον πιο άχαλινοτό τρόπο.

Τελειώνοντας την ανάγνωσι, άκουσα, με μεγάλη χαρά, τη Μαρία και το Βονασέρα να μου λένε ότι δέχονται το έργο κι' ότι θα το παίξουν άμέσως, από τα πρώτα. Με μεγάλη χαρά και με μεγάλο φόβο: Θα πετύχανε... Πώς θα το δούσανε το κοινό... Έλειπα ύληχε μία δυσκολία: Χρειάζότανε μερικά έξωδα για τις σκηνογραφίες: Δύο σφαινοί: Ένας ήμερας κι' ένας νύχτας: δύο στίτια, ένα άρχοντικό κι' ένα φτωχικό, ψαρόδικο, μιά ρίβα... Τά λογαριάσαμε. Θα ζούτιζαν ός τετρακόσους δραχμές. Το ποσό ήταν σημαντικό για την εποχή και για τα οικονομία των θιάσων. Μά κι' αυτή η δυσκολία παραμερήστηκε. Τά πλήρωσε ο Χρήστος Λαζωράδης, ένας καλός φίλος, ποίνα σήμερα έγκαταστημένος και ζή στην Αίγυπτο.

Στην παράστασι έπνεε άερας μάχης. Όχι για το έργο, που μ' όλα τά πολλά και μεγάλα νεανικά έλλαιτώματα του είχε, από την πρώτη στιγμή, έπιβληθή στο κοινόν' μά για τη γλώσσα. Αύτη τη βραδυά έδινε στα οανίδια του Άθηναϊκού θεάτρου την πιο άποφασιστική μάχη την ή δημοτική. Και ή νίκη της στάθηκε περιφανέστατη. Μερικοί, όταν άκουστήκε, από τά χείλη του Βονασέρα, ή γενική του «κρημάτου», άρχισαν να μουρημυρίζουν. Κάποιος φώναζε:

— Του κρημάτου;

Και ο Φωκίς, ο καθηγητής του Πανεπιστημίου, σηκώθηκε από το καθίσμά του, γύρισε και του είπε:

— Μάλισσα, κρημέ, του κρημάτου!...

Ανά όμοις ήτανε λειπομέριες. Το κοινόν ήθε με το μέρος μου, από τις πρώτες σκηνές. Είχαν όλοι καρφωθή στο καθίσμά τους κι' άκουγαν με τη μεγαλύτερη προσοχή. Έκδηλώθηκε ο ένθουσιασμός τους στην αφήγησι της πάνας για τη σύλληψι του παιδιού της: Χειροκρότησε την Άγαθή Περίδη ποίταζε αυτό το μέρος. Στο φινάλε γίνιχε χαλασμός. Με κάλεσαν έφτά φορές στη σκηνή, μου φωνάζανε μπροστά και μου προσέφεραν λουλούδια. Όστόσο, ήμουνα καταλαπημένος: Κι' ο Νιρβάνας το σημείωσε σ' ένα μεγάλο άρθρο που δημοσίευσε στα «Παναθήνια». Ο λόγος ήταν, ότι ή έφαρμογή του έργου στη σκηνή μ' είχε απογοητεύσει βαθιά. Τά πλαίσια της φαντασίας μου — που ήταν πολύ λυρικά και όλιγον τι άερόθυμη — ήλπιανε στη σκηνή τις κοινές και πεζές φράσεις των ήθοποιών, τη γνώμη ή φωνή τους, ένα ρόζιο συνθησιμένο... ο όφρανος ένα χαρτί, ή θάλασσα το ίδιο... Κι' όταν είδα

στην τρίτη πράξι το φεγγάρι... ένα φανάρι να τ' ανέβάζε, μ' ένα σπάγγο, κάποιος βοηθός τοιμηχανικού στο στερέωμα έγινα θηρίο από το κακό μου. Έλειπα τώρα τις τεράστιες τεχνικές άδυναμίες του έργου και μου 'όχότανε να φωνάξω:

— Κατεβάστε το! Είνε γεμάτο λάθη και βλακείες!...

Τά χειροκροτήματα, άντι να μου δίνουν θάρρος με άπέλιζαν. Πώς δέν τάρβησαν αυτά όλα έκεινοι που χειροκροτούσαν; Έγώ νόμιζα πως θάρβησα στο κοινό μά αντίστασι, χρήση σε μένα — μία αντίστασι που θα ζύγιαζε κάθε στιγμή επάνω της τη δύναμη μου. Τόσο εύκολο ήτανε, λοιπόν, αυτό το κοινόν; Και τότε ποιά ήταν ή δική μου θέσι; Θα ήμουνα στο έξηξ μονάχος μου δράστης και κριτής των ίδιων μου έργων; Κακή δουλειά! Τη φορόμουνα: Μ' έβαζε σε μεγάλη συλλογή. Όστόσο, το άδικούτα το κοινό: Αυτό, άρλοτάτα, ποίταν πιστώσι. Κάθε βράδυ ήττούσε να με ίδη στη σκηνή. Άπό τη δεύτερη βραδυά όμοις ένας ήθοποιός έβγαίνε κι' έλεγε:

— Άυστηριώς ο συγγραφέας άπουσιάζει: Παρακολουθεί τά μεγάλα γυμνάσια του στρατού.

Έκανε τότε ο στρατός μεγάλα γυμνάσια κι' ή έφημερίδα μ' είχε στείλει να κάμω περιγραφές.

«Ο «Γυίος του Ίσκιου» είχε μεγάλη άπληξι. Η κριτική, όμόφωνα κι' έγκωμισιατική. Ο Άδωνις Κύρου έγραψε στην «Έστία»: «Το έργο αυτό άρχίζει όπως τά μεγάλα έργα των μεγάλων... Όλες ή έφημερίδες είχαν άφιερώσει στίλες. Ο Σίμος, ο διευθυντής της «Πατριδος», παραθέριζε στον Πόρο» πήρε το βατόρι κι' ήρθε στην Άθήνα. Παρακολούθησε το έργο, ζήτησε μιά φωτογραφία μου — κρυφά από μένα — κι' έγραψε δύο στίλες στην πρώτη σελίδα. Ξύπνησε την άλλη μέρα κι' είδα τη μόχη μου στο ίδιο μέρος ποίμινε και του Θεοτόκη. Άπό το άλλο μέρος ο Νιρβάνας τελείωσε το άρθρο του στα «Παναθήνια» με τη φράσι: «Κόριο σναδέλφοι, κάποιος περνάει μπροστά μας! Παρουσάστε άρη!» Τέλος, ο Πέτρος Γιαννιόπουλος έδεινε το «Νέον πνεύμα» του, το πρώτο πολύκροτο βιβλίό του, με μιά παράγραφο άφιερωμένη στο δράμα μου: «Νεότης που πέταξε από τά στήθη της το «Γυίο του Ίσκιου», θα θαυματογραφήση». Σ' αυτή τη γενική έγκωμισιατική συναυλία ή μόνη παρουσία ήταν ή γνώμη του Κόστα Χατζόπουλου. Έμεινε στο Μόναχο. Άνα τυπώθηκε το έργο, το ζήτησε, του τώστει-

λαν, μου τράβηξε τ' αυτί στο «Νουμά». Με είπε ποεστάτορ, που ζή στα σύγγερα. Όστόσο, μία πρώτη φορά έννοιωθα τη φριμή να με παίρνη στα φτερά της, σ' ένα ξεκίνημα όρημτικό για ταξίδι μεγάλο, γεμάτο περιπέτειες. Μιά μέρα περνώντας την πλατεία του Συντάγματος άκουσα πίσω μου έναν να με δείχνη σ' έναν άλλον:

— Νά, αυτός είναι!

Τά γονατά μου σά να ξεκλειδώθηκαν: Ήμιον άξιος για τέτοια φήμη!

Παιδιόταν άκόμα το έργο, ποίλαβα, ένα πρωί, ένα γραμματάκι έρωτικό, πολύ παράξενο: Έλληνικές λέξεις, ρομιμένες με Λατινικά στοιχεία. Μιά γυναίκα, έξην όπως ήτανε ανεκρό, που έπογραφέτανε «Ιδα», μου ένε τις έντυπώσεις της, το ένδιαφέρον ποίλαβε για τον ήρωα και... για μένα και ποίδνε ραντεβού. Πήγα, κατενθουσιασμένος. Ήτανε μία Ναπολιτάνα, ψηλή, καλοφρασιμένη, λευκή, καθαρά μαλλιά, γαλάνα μάτι. Πρέπει να τάχε παρασημάνα τα τριάντα. Καλοντυμένη, με μία κομψή διαπρέλλα συκαλμένη στο χέρι. Μου ίσότησε τη συγχίνη της και μου διηγήθηκε τροπαλιά, σαν κορίτσι, μία παλιά περιπέτεια, που είχε μ' ένα «εζόβανε σκοριτόρε» της πατριδος της... Κι' έμένα μ' έφιρσε, το ίδιο, πολύ συμπαιθητικό. Τη φώτση πως έμεινε στην Έλλάδα. Η δυστυχισμένη, κατακοκίνισε. Και με μεγάλο κόπο κατάφερε τέλος να μου πη: Έργαζότανε σ' ένα καφέ σαντάν, στον Πειραιά. Αύτη την ήμερα όμοις δέν θα δούλευε, για χατήρι μου. Οάθελα να περάσουνε μαζί τέτ-ά-τέτ: Έτσι άρχισε αύτη ή ιστορία... Ποτέ δέ μπόρεσε να πη σ' ατά τ' όνομά μου. Έβάζε πάντα μπροστά ένα όμικρον. Με φώναζε:

— Οσπύρο!

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ: Η σούβλια